

Показник вживання наркотиків, алкоголю та тютюнових виробів серед студентів закладів вищої освіти в Житомирі

Гайченко А. В.^{а1}

^а Житомирська філія Київського інституту бізнесу та технологій, Україна

Анотація

Відношення студентів до наркотичних засобів є однією з актуальних проблем в світі та Україні. Згідно даним ВООЗ, ЮНІСЕФ, EMCDDA за останні роки спостерігається тенденція до зниження паління серед молоді. Натомість збільшується кількість наркозалежних. Представляємо результати опитування 230 студентів від 17 до 24 років різних курсів закладів вищої освіти міста Житомир. Опитування проходило восени 2020 року. Для дослідження студенти були погруповані за спеціальностями, на яких вони навчалися. Першу групу склали 50 студентів спеціальності «Медсестринство» (12 ч. та 38 ж.) Житомирського медичного інституту. Другу групу – 80 студентів спеціальності «Педагогіка» (20 ч. та 60 ж.) Житомирського державного університету імені Івана Франка. Третю групу – 100 студентів майбутніх спеціалістів сільського господарства (49 ч. та 51 ж.) Житомирського національного агроекологічного університету. Ми дослідили з якого віку студенти починають вживати шкідливі речовини, які види наркотичних засобів є популярними, що провокує підлітка на вживання наркотичних препаратів, та які засоби лікування наркотичної залежності знають студенти. Згідно досліджень початок вживання алкоголю, наркотиків та тютюнових виробів відбувається в ранньому підлітковому віці, що супроводжується проблемами з сім'єю, та саможертвоністю серед підлітків. Ми вважаємо, що політика запобігання та протидії вживання означених препаратів є недостатньо ефективною. Має бути розроблена системна низка заходів сама у закладах освіти для, по-перше, формування здорових звичок, по-друге, інформування щодо негативних наслідків від алко-, тютюно- та наркозалежностей, та, по-третє, створення пунктів допомоги у ЗВО.

Ключові слова: залежність; підліток; зловживання; відношення; здоров'я.

Indicator of drug, alcohol and tobacco use among students of higher education institutions

Gaichenko A. V.^{а1}

^а Zhitomir branch of Kyiv Institute of Business and Technology, Ukraine

Abstract

Students' attitudes towards drugs are one of the urgent problems in the world and in Ukraine. According to the WHO, UNICEF, EMCDDA in recent years there has been a downward trend in smoking among young people. Instead, the number of drug addicts is increasing. We present the results of a survey of 230 students from 17 to 24 years of different courses of higher education institutions in the city of Zhytomyr. The survey was conducted in the fall of 2020. For the study, students were grouped by the specialties in which they studied. The first group consisted of 50 students majoring in «Nursing» (12 hours and 38 women) Zhytomyr Medical Institute. The second group - 80 students majoring in «Pedagogy» (20 hours and 60 hours) Zhytomyr State University named after Ivan Franko. The third group - 100 students of future agricultural specialists (49 hours and 51 women) Zhytomyr National Agroecological University. We investigated at what age students begin to use harmful substances, what types of drugs are popular, what provokes a teenager to use drugs, and what drugs for the treatment of drug addiction students know. According to research, the onset of alcohol, drugs and tobacco use occurs in early adolescence, accompanied by family problems and self-sacrifice among adolescents. We believe that the policy of preventing and counteracting the use of these drugs is not effective enough. A systematic series of measures should be developed in educational institutions themselves, firstly, to form healthy habits, secondly, to inform about the negative consequences of alcohol, tobacco and drug addiction, and, thirdly, to create help points in free educational institutions.

Keywords: dependence; teenager; abuse; relation; health.

¹ Corresponding author.
E-mail address: alonaaksanich@gmail.com

<https://doi.org/10.37203/kibit.2020.46.03>

Вступ

На сьогоднішній день проблема вживання серед підлітків знаходить широкий відгомін у засобах масової інформації, телебаченні, радіо, інтернет-виданнях, активно обговорюється серед здобувачів вищої освіти, учнів професійно-технічних училищ, шкіл, у побуті, колі друзів.

За даними ЗВІТ щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2020 рік (за даними 2019 року) Державної Установи «Український Моніторинговий та Медичний Центр з Наркотиків та Алкоголю Міністерства Охорони Здоров'я України» в Україні Станом на 01.01.2020 в Україні під наглядом у диспансерній групі перебувало 62 579 осіб із розладами психіки та поведінки через вживання наркотичних засобів та психотропних речовин, з них 3 682 особи, яких взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом, 54% з яких відносилися до вікової категорії від 15 до 35 років. В структурі осіб, які були охоплені лікуванням із зазначеним діагнозом, найбільша кількість осіб, лікувалися від опіоїдної залежності. Так, у 2019 році ця група хворих складала 67% (19 099 осіб) від усіх осіб, охоплених відповідним лікуванням. Близько 7% осіб (1 927) отримали лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання канабіноїдів. Від полінаркоманії було проліковано 6 488 осіб.

Невтішними даними є те, що 50% українських підлітків мають досвід куріння, 86% вживали алкоголь та 18% пробували наркотичні речовини — відзначається у звіті Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) «Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні». Звіт розроблено за результатами сьомої хвилі опитування в рамках міжнародного дослідницького проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD)». Дослідження проводиться в Україні щочотири роки, починаючи з 1995 року. Це дозволяє визначити динаміку та основні тенденції у поширенні шкідливих звичок серед підлітків. Результати 2019 року демонструють, що спостерігається стійка тенденція до зменшення куріння серед підлітків. У 2003 році досвід куріння мали 70% опитуваних, а в 2019 цей показник склав уже 50%. У той же час збільшився доступ до алкоголю — більше половини опитаних відзначили, що легко можуть дістати пиво, вино або слабоалкогольні напої. Частка підлітків, які вживали наркотики, складала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази у порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 р. до 18,1% у 2019 р).

Стратегія державної політики щодо наркотиків (2013) вказує на істотний перелом у діяльності державних установ щодо протидії наркотикам та наркоманії. Метою Стратегії є

забезпечення розв'язання проблеми наркотиків у суспільстві в інтересах людини, надійного захисту громадського здоров'я і безпеки держави від загрози поширення наркоманії та наркозлочинності. Стратегією визначаються напрями і механізми скорочення незаконної пропозиції наркотиків та попиту на них, досягнення балансу в наркополітиці держави між каральними заходами щодо незаконного обігу наркотиків і забезпеченням їх доступності в медичних цілях. Підвищена увага повинна приділятися питанням захисту прав людини і поваги до гідності пацієнтів, формуванню неупередженого ставлення до хворих, оскільки тільки за умови подолання стигматизації та дискримінації можна досягти значного підвищення ефективності лікування.

На сьогоднішній день в країнах Європи запроваджена програма «Національна стратегія та координація наркотиків» яку створила організація Європейський центр моніторингу наркотиків та наркоманії (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA), за цією програмою формуються відповідні організації, які впроваджують новітні тенденції щодо запобігання, лікування та протидії наркотикам. Результати, що наведені у таб.1 (European Drug Report. 2019) показують скільки нелегальних речовин було вилучено у країнах Європейського союзу у 2019 році.

У світі налічується близько 275 млн осіб, що вживали наркотики протягом останнього року, тоді як ще в 2010 році таких було 226 млн. Таке 22-відсоткове збільшення частково пояснюється зростанням чисельності світового населення на 10 відсотків. Перед системами охорони здоров'я постає все складніше завдання, адже в 2019 році розладами, пов'язаними з вживанням наркотиків, за оцінками, страждало близько 36 млн чоловік, при тому що в 2010 році ця цифра становила 27 млн. Це відповідає збільшенню з 0,6 до 0,7 відсотка від загальної чисельності світового населення (Всесвітній звіт..., 2019).

Наркотики є проблемою суспільства їх поширення призводить до деградації людства. Величезна кількість психологів, філософів, медичних працівників, педагогів та соціологів у свої працях висвітлюють причини наркотизації частини населення, пропонують шляхи їх вирішення. Згідно з уявленнями сучасної психології та психотерапії (Байярд, 2013), для того щоб змінити іншу людину, треба прийняти її такою, якою вона є. Тобто для успіху впливу на іншого спочатку треба змінити себе — ось кредо авторів книги.

Метою статті є оприлюднення результатів опитування студентів закладів вищої освіти міста Житомир, Україна, щодо вживання наркотиків, алкоголю та тютюнових виробів.

Таблиця 1

Вилучення наркотиків у людей по країнам ЄС у 2019 році (European Drug Report. 2019)

Країна	Героїн		Коксін		Амфетаміни		MDMA, MDA, MDEA	
	Кіл-ть вилучено, кг	Кіл-ть конфіскацій	Кіл-ть вилучено, кг	Кіл-ть конфіскацій	Кіл-ть вилучено, кг	Кіл-ть конфіскацій	Кіл-ть вилучено, таблеток, кг	Кіл-ть конфіскацій
Бельгія	53	1 790	44 752	4 695	163	2 855	491 183 (-)	1 692
Болгарія	698	32	42	30	406	80	2 335 (322)	41
Чехія	19	90	27	227	95	1 703	15 279 (5)	387
Данія	16	561	151	4 786	322	2 244	2 731 476 (34)	933
Німеччина	298	-	8 166	-	1 784	-	693 668 (-)	-
Естонія	<0.1	3	17	154	33	454	- (6)	310
Ірландія	-	765	-	792	-	91	- (-)	344
Греція	359	1 952	234	596	164	16	589 (6)	83
Іспанія	524	7 283	40 960	42 206	272	4 505	363 138 (-)	3 569
Франція	658	4 544	17 500	12 214	405	773	1 130 839 (-)	1 073
Хорватія	27	140	466	418	38	775	- (9)	743
Італія	610	2 296	4 084	7 812	72	271	10 844 (8)	267
Кіпр	0,4	4	8	118	1	73	159 (3)	13
Латвія	0,2	66	2	61	21	502	3 660 (28)	169
Литва	4	173	623	98	28	278	- (22)	140
Люксембург	1	69	3	222	0,2	26	956 (<0.1)	25
Угорщина	21	34	6	276	25	973	51 836 (1)	650
Мальта	13	25	0,3	232	<0.1	1	405 (<0.1)	99
Нідерланди (1)	1 110	-	14 629	-	146	-	- (1 250)	-
Австрія	70	967	71	1 571	55	1 488	446 465 (4)	1 183
Польща	2	2	69	9	608	33	- (-)	-
Португалія	29	492	2 734	816	1	51	1 598 (2)	282
Румунія	4	222	8	169	2	115	18 810 (0.9)	477
Словенія	11	286	12	277	6	242	1 537 (1)	63
Словацьчина	0,6	41	3	42	4	661	2 448 (<0.1)	74
Фінляндія	0,4	138	7	383	259	2 263	66 420 (-)	695
Швеція	45	675	162	3 640	770	5 524	34 919 (24)	1 993
Об'єднане Королівство	844	11 075	5 697	18 912	1 356	4 043	513 259 (2)	3 483
Туреччина	17 385	12 932	1 476	3 829	7 268	9 405	8 606 765 (-)	6 663
Норвегія	99	628	80	1 185	503	5 734	33 657 (12)	1 122
Європейський Союз	5 418	36 786	140 435	104 348	7 037	43 720	6 581 823 (1 727)	22 803
ЄС, Туреччина та Норвегія	22 902	50 346	141 990	109 362	14 808	58 859	15 222 245 (1 739)	30 588

Методи та матеріали дослідження

У цьому дослідженні було опитано 230 студентів від 17 до 24 років (149 жінок та 81 чоловік). Опитування було проведене за допомогою спеціально розробленої анкети на основі анкети з дослідження Балакіревої та ін. (2019), що складається з 27 питань. Відповіді надали студенти загальноосвітніх навчальних закладів міста Житомира, а саме, Житомирського медичного інституту, Житомирського національного агроекологічного університету та Житомирського державного університету імені Івана Франка. Загалом, опитувальник включив 50 респондентів (12 чоловіків та 38 жінок) Житомирського медичного інституту, 100 респондентів (зокрема, 49 чоловіків та 51 жінка) Житомирського національного агроекологічного університету та 80 респондентів (20 осіб та 60 жінок) Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Ми проводили порівняння серед даних отриманих у трьох університетах Житомира. Для дослідження студенти були погруповані за спеціальностями, на яких вони навчалися. Першу групу склали 50 студентів спеціальності «Медсестринство» (12 ч. та 38 ж.) Житомирського медичного інституту. Другу групу – 80 студентів спеціальності «Педагогіка» (20 ч. та 60 ж.) Житомирського державного університету імені Івана Франка. Третю групу – 100 студентів майбутніх спеціалістів сільського господарства (49 ч. та 51 ж.) Житомирського національного агроекологічного університету.

Результати

Згідно з таб.2 більше 2/3 обстежених студентів палять. Час від часу вживають наркотичні речовини 54% обстежених студентів. 92% опитаних вживають алкоголь, з них більше 80%

випивають кожен тиждень, і майже 30% випивають кожен день.

72% опитаних у першій групі вживають алкоголь. Невтішну картину ми бачимо і у третій групі – 63% та у другій групі – 44%. Найчастіше вперше пробують алкогольні напої в віці 14-16 років. 44% першої групи, 55% другої групи та 53% третьої групи респондентів спробували алкоголь з 14 до 16 років. Ця тенденція властива для всіх закладів вищої освіти. Від 7 до 13 років фактично кожен третій студент першої групи спробував алкоголь, у другій групі – 20%, і 12% у третій групі.

Нами досліджено, що паління являється цілком розповсюдженим серед студентів. Найвищий показник паління встановлено у третій групі опитуваних — 37%, на другому місці – студенти першої групи, 32% та 25% у другій групі. Градація за віком представлена на рис.1. Ми бачимо що найбільша кількість студентів, що палять навчається на молодших курсах, ми пояснюємо це тим, що дорослішаючи у підлітків з'являються важливі справи, такі як робота, стосунки з протилежним полом та вільного часу на паління не залишається. Тютюнові вироби пробують в основному в віці 14-16 років, 36% серед першої групи, 40% – другої групи та 36% – третьої групи. У віці 10-13 років 12% серед першої групи 4% – другої групи та найвищий показник 21% – у третьої групи. Водночас після 19 років у всіх групах опитуваних інтерес до куріння спадав, намагання спробувати палити зменшується.

На питання про вживання наркотичних речовин кожен четвертий студент другої групи зав відповідь, що мав досвід такого вживання. Таку саме відповідь дали 18% студентів третьої

Таблиця 2

Частота вживання цигарок, алкоголю та наркотиків. Відповіді студентів

	Не вживають	Інколи	1-2 рази на тиждень	Щоденно
Тютюнові вироби	10%	14%	13%	63%
Алкоголь (в т.ч. пиво)	8%	20%	42%	30%
Наркотичні речовини (в т.ч. легкі)	32%	47%	7%	4%

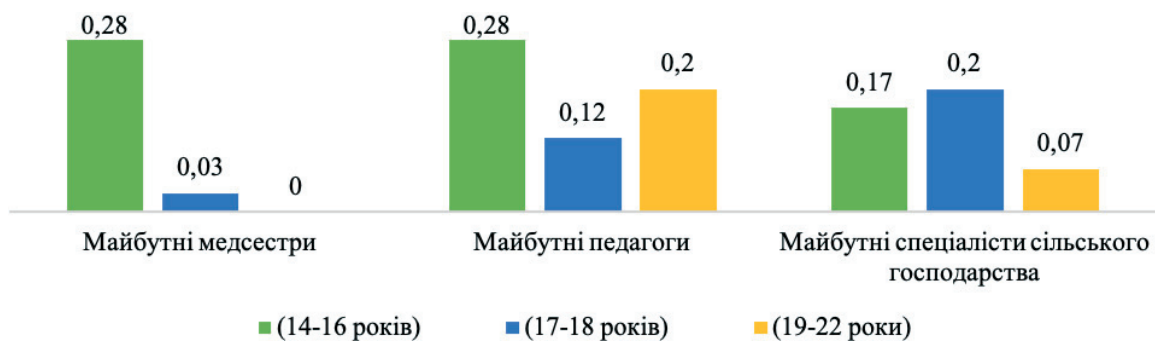

Рис.1. Паління серед студентів за віком

Таблиця 3

Розподіл обстежених за баченням "приймавши один раз наркотик людина стає залежною"

Бачення респондентів	Перша група		Друга група		Третя група	
	Абс. число	М±m, % 100±0,0	Абс. число	М±m, % 100±0,0	Абс. число	М±m, % 100±0,0
так	5	10±3,0	4	5±2,4	10	10±3
ні	38	76±6,0	69	86±5,2	75	75±4,3
Все залежить від "доз"	7	14±3,6	7	9±3,2	5	5±2,2
Всього	50	100,0	80	100,0	100	100,0

групи та 16% – першої групи. Встановлено, що середній вік, коли респонденти спробували наркотики, становить з 14 до 16 років, 28% серед першої та другої груп, та 17% у третій групі. З 17 до 18 років спробували вперше 3% першої групи, 12% другої групи та 20% третьої групи. З 19 до 22 років – 20% другої групи та 7% третьої групи спробували наркотичні засоби.

Враховуючи дані, що представлені у таб.3, ми можемо стверджувати, що понад 75% опитуваних в кожній групі вважають, що прийнявши один раз наркотик людина не стає залежною. Та від 5% до 14%, вважають що все залежить від "доз". І 5%-10% вважають, що залежність не виникає.

Дослідження показало, що більшість опитаних компетентні в первинних ознаках наркоманії, але є частка респондентів які відповідали не вірно (20%). Серед запропонованих ознак були перелічені, : червона або зблідла шкіра, зміна форми зіниць та мови, секретність; підвищення артеріального тиску, ожиріння, кульгавість, сонливість; розлади пам'яті, порушення зору, висипка на тілі.

З рис.2 ми бачимо, що є п'ять чинників які впливають на першу спробу наркотику. Серед найбільш впливових – друзі, так вважають 31%±34 опитаних. Далі – «щоб бути в темі (тренді)» 25%±2,9 опитаних так вважають. Наступний – вечірка, де під станом алкогольного сп'яніння можливе і вживання наркотиків із цим погоджуються 22%±2,7. І по 11%±2 вважають, що школа та сім'я впливають на людину при першій спробі наркотиків.

Рис.2. Чому починають вживати наркотики

Серед причин вживання наркотиків ми виділяємо наступні: 1. Бунтарство, 27% опитаних; 2. Внутрішньо особистісний підхід, 20% опитаних; 3. Цікавість, 18%; 4. Різка зміна соціального статусу, 18%; 5. Наслідування кумира, 17% опитаних.

Дослідження встановило, що 65% вважають одним з методів лікування поступову відмову від наркотиків, та 15% – гіпноз і кодування, і 5% – електросон, плазмаферез та фізіотерапія. ю

Обговорення

Встановлено, що респонденти першої групи 44%, другої групи 72,5%, третьої групи 63%, продовжують вживати алкоголь. Щодо сигарет – 32% респондентів першої групи, 25% другої групи та 37% третьої групи продовжують зловживати палінням.

Європейський регіон ВООЗ є регіоном з найбільшим споживанням алкоголю. Рівень споживання не змінився в ЄС+ з 2010 р. Хоча спостерігається деяке поліпшення смертності та шкоди, спричиненої алкоголем, тягар хвороб та смертності, спричинений алкоголем, у ЄС+ все ще на високому рівні, а зменшення смертності від 301 000 у 2010 році до 291 000 у 2016 році не можна розглядати як справжній успіх. Найбільша частка смертей, спричинених алкоголем, виявлена у молодих людей. В цілому, здається, що в деяких країнах є обнадійливі ознаки розвитку алкогольної політики, що призвело до більшого зменшення навантаження на алкоголь у цих країнах, ніж у сусідніх країнах без такої політики. Щоб мати змогу зберегти зниження алкогольної та соціальної шкоди, країнам ЄС+ необхідно прискорити прогрес у впровадженні доказової політики щодо алкоголю, щоб зменшити рівень АПК та шкідливого вживання алкоголю. Це означає, що добре перевірені доказові політичні заходи, такі як покращення регулювання та контролю маркетингу, зменшення доступності та доступності алкогольних напоїв та використання податків для зменшення їх доступності, а також здійснення скринінгу та коротких заходів на рівні первинної медичної допомоги потребують подальшого зміцнення. (Status report..., 2019)

З'ясовано, що не вживають цигарки і алкоголь тільки один із десяти опитаних, і тільки кожний третій не спробував наркотики. За

отриманими результатами щоденно палять 63% обстежених студентів, випивають алкоголь – 30% та 4% вживають наркотики. Кожен третій підліток фактично страждає алкоголізмом.

Вживання наркотиків залишається широко-доступним і поширеним явищем серед населення, а особливо молоді. Основними ж причинами поширення наркотиків вітчизняний вчений М. О. Мінц (2009) називав: соціальні потрясіння у країні, політична нестабільність, корупція, правовий нігілізм, при яких найвразливішою верствою населення є молодь, яка ще не готова винести незгоди життя, самореалізуватися, самоствердитися, і певна частина її шукає порятунку в наркотичному дурмані, а також низький рівень знань про негативний вплив наркотиків на здоров'я та життя людини. Соціальна незрілість, безвідповідальність, легковажність, бажання отримати задоволення, ейфорію є основними причинами вживання наркотичних і токсичних речовин. А також наївні думки про те, що в будь-який момент можна кинути вживати наркотики та забути про їх існування.

Це ще раз показує що прибутковість і маркетинг працює вище ніж інформативність щодо шкоди вживанню алкогольних виробів. Цілком негативним є те що це діти, які перебувають під контролем дорослих, але батьки не помічають або не хочуть цього розуміти, те що дитина вживає алкоголь. Дані показники вперше повинні турбувати батьків через те що це їхні діти, а далі медичних працівників вчителів та соціальні організації.

Серед опитаних були неповнолітні які вказували, що їм продаються тютюнові вироби. Тобто самі працівники магазинів не дотримуються законів України (Про внесення змін до... Закон України 2012) і ціленаправлено їх порушують. Закон «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів» визначає основні принципи та напрями державної політики щодо попередження куріння тютюнових виробів, зниження рівня їх вживання серед населення, обмеження доступу до них дітей, охорони здоров'я населення від шкоди, що завдається їхньому здоров'ю внаслідок розвитку захворювань, інвалідності, а також смертності, спричинених курінням тютюнових виробів чи іншим способом їх вживання (Про заходи..., Закон України 2020).

У підлітковому віці важливо правильно розставити пріоритети та обрати цінності. Завдання медичної сестри полягає на ранньому етапі допомогти запобігти попередивши батьків під час патронажу чи на консультації у лікаря звернути увагу на дитину особливо у підлітковому віці. Проведення санітарно-профілактичної роботи у всіх закладах освіти починаючи з дитячого садочка. Навіть низька нікотинова залежність є сильним провісником подальшої поведінки куріння. Це, разом з раннім віком куріння курців

з високою залежністю від нікотину, підкреслює важливість ранньої відмови від нікотину серед молоді (Walker & Loprinzi, 2014).

Повинна проводитись робота з правоохоронними органами щоб виявити та попередити продаж тютюнових виробів для неповнолітніх. Вчителі, медичні працівники повинні проводити профілактичні заходи як з дорослим населенням так і з дітьми різного віку, щоб запобігти вживанню та розповсюдженню наркотичних речовин. Завдання для медичних сестер рівня магістр проводити пленарні засідання, щотижневі лекції про здоровий спосіб життя. Залучати до роботи батьків учнів і разом створювати нові моделі профілактики та попередження розповсюдження наркотиків.

Також ми погоджуємось з вченим А. Ю. Єгоровим (2003), який писав, що сучасні підлітки воліють легкі алкогольні напої, які вони можуть поєднувати з «легкими» наркотиками і іншими ПАР; стираються статеві відмінності в особливостях алкоголізму між юнаками та дівчатами. Співвідношення юнаків і дівчат серед зловживають легкими спиртними напоями знижується, що свідчить про ймовірне зростання жіночого алкоголізму в майбутньому.

Висновки

Встановлено щоденне вживання алкоголю 30%, тютюнопаління 63% та вживання наркотичних речовин 4%; Середній вік респондента вперше вживання алкоголю, наркотиків та тютюнопаління становить 14-16 років. Встановлено що найбільша частка серед майбутніх педагогів вживання наркотичних речовин 27% та 72% вживають алкогольні напої, а серед майбутніх спеціалістів сільського господарювання палять 37%.

Основним методом лікування на сьогоднішній день затверджено замісна терапія де особа, яка вживає наркотики отримує в закладах охорони здоров'я потрібну їй кількість наркотику, тобто можна думати про правильність більшої частки респондентів щодо методів лікування. Методи електросон та плазмаферез і фізіотерапія це не ефективні методи лікування наркозалежності. Все лікування залежить від самої людини її бажання змінити своє життя.

Як місцеві органи влади, так і освітні чиновники повинні заохочувати, рекомендувати та формулювати ефективні здорові звички та політику, що мінімізують шкоду, спричинену вживанням наркотичних засобів або конкретних речовин, вживанням алкоголю чи палінням. Більше того, місцеві органи освіти стикаються з проблемою визнати відповідальність університетів та інститутів щодо здорової поведінки своїх студентів та підтримувати здорові звички серед студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Байярд, Р.Т. Ваш беспокойный подросток. Практическое руководство для отчаявшихся родителей, 2013. – 208 с.

Балакірева О.М., Павлова Д.М., Нгуєн Н-М.К. та ін. (2019) Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: Результати дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD». Київ. 217 с. ISBN 978-617-7239-36-8

Всесвітній звіт про наркотики за 2020 рік. United Nations. United Nations publication. https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/V2104297_russian.pdf

Державна Установа «Український Моніторинговий та Медичний Центр з Наркотиків та Алкоголю Міністерства Охорони Здоров'я України» Національний Звіт За 2019 Рік https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zvit_shchodo_narkotychnoi_ta_alkoholnoi_sytuatsii_v_Ukraini_za_2019_rik.pdf

Егоров А. Ю. Алкоголізація і алкоголізм в молодіжній середі: проблеми і перспективи // Російський біомедицинський журнал. 2003. Т. 2. С. 299-307. <http://www.medline.ru/public/art/tom2/art51.phtml>

ЗВІТ щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2020 рік (за даними 2019 року) Державна установа «Центр психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю МОЗ України» On line. URL: <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zvit-shhodo-narkotyktiv-ta-alkogolyu-za-2020-rik.pdf>

Мінц М.О. Соціологія девіантної поведінки: наркотизм. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія. 2009. Т. 122, Вип. 109. С. 121-125.

Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів: Закон України № 4844-VI від 24.05.2012 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4844-17> (дата звернення: 07.12.2020).

Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України № 2899-IV Редакція від 16.10.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15> (дата звернення: 07.12.2020).

Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року. (2013) Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 735-р

Українські підлітки стали менше курити, проте вживання алкоголю, доступ до наркотичних речовин та залежність від соціальних мереж зростають (2019) ЮНІСЕФ в Україні. On line. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/espada2019> [Електронний ресурс]

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019), European Drug Report 2019: Trends and Developments, Publications Office of the European Union, Luxembourg. doi: <https://doi.org/10.2810/191370>

Status report on alcohol consumption, harm and policy responses in 30 European countries 2019. World Health Organization URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/411418/Alcohol-consumption-harm-policy-responses-30-European-countries-2019.pdf

Walker J. F., Loprinzi P. D. (2014) Longitudinal examination of predictors of smoking cessation in a national sample of U.S. Adolescent and young adult smokers. *Nicotine & Tobacco Research*. 16(6). 820-827. DOI: <https://doi.org/10.1093/ntr/ntu005>

REFERENCES

- Bayard, R.T. (2013) *Your troubled teenager. A Practical Guide for Desperate Parents*. 208 p.
- Balakireva OM, Pavlova DM, Nguyen NMK. etc. (2019) Smoking, alcohol and drug use among adolescents studying: Results of a 2019 study within the framework of the international project «European survey of students on alcohol and other drug use - ESPAD». Kyiv. 217. ISBN 978-617-7239-36-8
- World Drug Report 2020 United Nations. United Nations publication. https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/V2104297_russian.pdf
- State Institution «Ukrainian Monitoring and Medical Center for Drugs and Alcohol of the Ministry of Health of Ukraine» National Report for 2019 https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zvit_shchodo_narkotychnoi_ta_alkoholnoi_sytuatsii_v_Ukraini_za_2019_rik.pdf
- Egorov A. Yu. (2003) Alcoholism and alcoholism in the youth environment: problems and prospects. *Russian Biomedical Journal*. 2. 299-307. <http://www.medline.ru/public/art/tom2/art51.phtml>
- REPORT on the drug and alcohol situation in Ukraine for 2020 (according to 2019) State Institution «Center for Mental Health and Monitoring of Drugs and Alcohol of the Ministry of Health of Ukraine» On line. URL: <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zvit-shhodo-narkotyktiv-ta-alkogolyu-za-2020-rik.pdf>
- Mintz M.O. (2009) *Sociology of deviant behavior: narcotism. Scientific works [Petro Mohyla Black Sea State University]*. Ser.: *Politology*. 122 (109). 121-125.
- On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Improvement of Certain Provisions on Restrictions on Places of Tobacco Smoking: Law of Ukraine № 4844-VI of May 24, 2012 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4844-17> (date of application : 07.12.2020).
- On measures to prevent and reduce the use of tobacco products and their harmful effects on public health: Law of Ukraine № 2899-IV Revision of 16.10.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15> (date of application: 07.12.2020).
- Strategy of state drug policy until 2020. (2013) Approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 28, 2013 № 735-r
- Ukrainian teenagers smoke less, but alcohol use, access to drugs and dependence on social networks are growing (2019) UNICEF in Ukraine. On line. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/espada2019> [Electronic resource]
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019), *European Drug Report 2019: Trends and Developments*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. doi: <https://doi.org/10.2810/191370>
- Status report on alcohol consumption, harm and policy responses in 30 European countries 2019. World Health Organization URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/411418/Alcohol-consumption-harm-policy-responses-30-European-countries-2019.pdf
- Walker J. F., Loprinzi P. D. (2014) Longitudinal examination of predictors of smoking cessation in a national sample of U.S. Adolescent and young adult smokers. *Nicotine & Tobacco Research*. 16(6). 820-827. DOI: <https://doi.org/10.1093/ntr/ntu005>